

УДК 355.422

Євген КАМАЛОВ,
*Національний університет оборони України
імені Івана Черняховського, м. Київ*

Антон НІКІТЕНКО,
*Національний університет оборони України
імені Івана Черняховського, м. Київ*

УМОВИ ТА ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА СПОСОБИ ВЕДЕННЯ ШТУРМУ НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ (ОБ'ЄКТА)

У статті проведено аналіз умов та факторів, що впливають на способи ведення штурму населеного пункту (об'єкту), з урахуванням поглядів військових фахівців країн – членів НАТО.

Ключові слова: *умови та фактори, населений пункт.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Через збільшення чисельності населення і прискорене зростання міст проблеми ведення бою в населеному пункті (НП) стали особливо важливими. Структура та розташування невеликих НП, що є частиною урбанізованого комплексу, ускладнює процес ізоляції вогню противника, який обороняється в одному НП або більшій частині декількох невеликих селищ.

За поглядами військових фахівців Збройних Сил (ЗС) країн – членів НАТО (далі – фахівців НАТО) бойові дії на урбанізованому ландшафті будуть вестися на Європейському та Азіатському театрі воєнних дій (ТВД) із залученням військових формувань бригадного і

© Камалов Є., Нікітенко А.

більш високого рівня. Наступальні дії на забудованій місцевості підкреслюють необхідність обов'язкового врахування впливу умов та факторів, які впливають на способи штурму НП. В [1] зосереджується увага на міських операціях у конфліктах низької інтенсивності, на тероризмі та на цивільних заворушеннях, тим самим наголошуючи, що бої в НП неминучі і вимагають деяких доповнень в тактиці дій, методах і процедурах підготовки операцій (бою, бойових дій). Офіцери штабу сухопутних військ ЗС США наголошують, що розширення міст значно впливає на воєнні дії, оскільки воно призводить до суттєвих змін ландшафту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опираються автори. Ґрунтовному аналізу бойових дій у НП присвячена низка досліджень. Так, наприклад, у [2; 3] визначено способи бойових дій на забудованій місцевості (ЗМ). Вони спираються на обмежений досвід армії на Середземноморському ТВД та вивченні німецько-радянського досвіду у Другій світовій війні. У [3] основний акцент робиться на: оцінці вибору напряму дій; підтриманні темпу наступу; ролі та значенні індивідуальної ініціативи; використанні прямої та непрямої вогневої підтримки та перевагах децентралізованого управління. У [4] описується порядок дій переважно на ЗМ. Отже, джерела [2–4] базуються на використанні бойового досвіду, набутого у війні проти Радянських військ та військ Варшавського договору у Центральній Європі. У них описано, як вести операції на ЗМ проти радянських військ у Німеччині. Концепції базувались на моделюванні міського бою [1]. Але підхід до ведення міського бою на ЗМ суттєво не відрізнявся від того, що практикувався армією з часів Другої світової війни. Незважаючи на застереження попередньої доктрини про уникнення ЗМ, військовим частинам (підрозділам) доводиться виконувати бойові завдання на урбанізованій місцевості за різних обставин.

У [5] наведений аналіз поглядів на ведення бою в місті, проведений фахівцями НАТО, з урахуванням досвіду, отриманого ЗС України в антитерористичній операції. Особлива увага приділяється кількості підрозділів артилерії бригади, у тому числі приданої, яка виділя-

ється підрозділам для штурму НП з метою ведення вогню прямим наведенням.

Метою статті є проаналізувати умови та фактори, які впливають на способи ведення штурму НП з урахуванням поглядів фахівців НАТО.

Виклад основного матеріалу дослідження. Використовуючи аналіз існуючої літератури та керівних документів ЗС України, потрібно провести порівняльний аналіз понять “умови” та “фактори”. Між поняттями (науковим визначенням) умова та фактор існує відмінність. Порівняльний аналіз зазначених вище понять наведений у табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз понять які існують в сучасній літературі

Поняття	Визначення поняття, яке існує у сучасній літературі	Визначення поняття, яке використовується у статті
Умова	[6] – це відношення предмета до зовнішнього середовища, яке в свою чергу породжує явище або процес, в якому народжується, існує та розвивається.	Сукупність чинників, які впливають на послідовність і зміст роботи командира, штабу щодо підготовки та вибору способу штурму НП
	[7] – обставини, від яких щось не залежить	
	[8] – обставини, від яких залежить що-небудь	
Фактор	[9] – це умова, рушійна сила будь-якого процесу, явища, чинник	Умова, від якої залежать внутрішні та зовнішні чинники під час штурму НП
	[10] – це причини, рушійні сили, істотні обставини, обумовлюють їх бойову діяльність, поділяються на зовнішні та внутрішні чинники	

Але перш ніж перейти до умов, які впливають на способи ведення штурму НП, необхідно проаналізувати та охарактеризувати НП. Населений пункт – це місце проживання людей та їх виробничої діяльності [11]. У ньому зосереджено виробництво матеріальних благ, а також різні матеріальні і культурні цінності у вигляді промислових підприємств, наукових установ, навчальних закладів, музеїв, театрів і под. Населені пункти зазвичай є вузловими пунктами для всіх видів транспорту. У них розташовані найважливіші транспортні об’єкти

(морські та річкові порти, залізничні станції, аеродроми тощо). У населених пунктах, особливо у великих містах, сконцентровано виробництво озброєння, бойової техніки, боєприпасів, спорядження та інших видів військово-промислової продукції.

Населений пункт складається головним чином з штучних споруд – будівель. Будівлі надають укриття і прикриття, обмежують сектори спостереження і вогню, блокують рух військ, особливо механізованих військ. Товстостінні будівлі надають готові, укріплені позиції. Тонкостінні будівлі, які мають достатні сектори спостереження і вогню, також можуть бути важливі для оборони. Вулиці зазвичай є напрямками підступів до об'єкта штурму. Однак переміщення сил по вулицях часто виявляється заблокованим будівлями і тому штурмові групи мають невеликий простір для маневру поза дорогою. Загородження на вулицях НП зазвичай більш ефективні, ніж загородження на дорогах відкритої місцевості, оскільки їх обхід більш важкий. Підземні системи в деяких НП легко блокуються, але можуть бути важливі для результату бойових дій. Вони включають метро, підземки, тунелі, каналізаційні колектори, дренажні системи, підвали та сервісні системи. Використовуючи підземні системи, штурмові загони (групи) спроможні вести розвідку в середині НП, наносити вогневі удари з флангів та тилу підрозділів противника, який обороняється в НП, вводити в бій резерви своїх військ, проводити прихований маневр своїх військ, прикривати та маскувати командні пункти управління, підрозділів тилу та інше.

Як зазначено в [12], забудована місцевість у загальному визначається як: мегаполіс (кількість населення перевищує 10 мільйонів); метрополія (кількість населення від 1 до 10 мільйонів); велике місто (кількість населення від 100 000 до 1 мільйона); невелике місто (кількість населення від 3 000 до 100 000); село (кількість населення менше 3 000). Планування вулиць в межах НП залежить від продуманого архітектурного плану, природних характеристик, а також інфраструктури, що слугує для різних цілей. Визначається щонайменше вісім планів розташування вулиць, кожен з яких має безліч варіантів. А саме: шахівниця, проміння, радіальний, радіально-кільцевий, контурний, нерегулярний, комбінований, лінійний.

Аналізуючи керівні документи містобудування, планування і за будови НП Державної будівельної норми України [13], стає зрозумілим, що характеристики НП відрізняються від характеристик НП фахівців НАТО. У табл. 2 наведена класифікація НП різного масштабу.

Аналіз табл. 2 дозволяє стверджувати, що смуга наступу загальновійськової частини (підрозділу) НП залежить не тільки від конфігурації, планування НП, характеристик будинків та споруд, розгалуженості підземного господарства, кількості перешкод і важко прохідних ділянок, а й від чисельності населення в НП, від якої визначається зайнята площа проживання. Ураховуючи те, що батальйон в середньому наступає на НП по фронту до 1 000 м (2–3 квартали, 1–2 магістральні вулиці), необхідно розуміти, що чим більше населення в НП, тим більше площа його проживання, тим складніший вибір способу штурму НП. Наприклад, якщо середнє місто має 50–100 тис. чоловік, відповідно зайнята площа відповідає 25–50 км², то загальновійськова частина (підрозділ) спроможна штурмувати його з ходу. Якщо НП має кількість населення від 100–500 тис. чоловік, то для штурму НП необхідно використовувати сковуючі та блокуючі, обхідні дії з метою захоплення НП, об'єктів, довготривалих вогневих споруд. В іншому випадку, якщо НП має кількість населення більше 500 тис. чоловік, то загальновійськова частина (підрозділ), що діє в напрямку НП, з ходу знищує противника, який обороняється, на підступах до нього та проводить заходи щодо підготовки штурму НП з положення безпосереднього зіткненням з противником.

Аналіз низки документів ЗС країн – членів НАТО [14 - 16] показав, що штурмові групи, які ведуть бої в НП, витрачають велику кількість боєприпасів через потребу у розвідці боєм, яка є необхідною у зв'язку з малими відстанями та обмеженою видимістю в НП. Штурмові групи, залучені до боїв у НП, повинні мати спеціальне спорядження (обладнання) типу: гаків (“кішок”); мотузок; кувалд; розбірних сходів; мотузяних сходів; будівельного матеріалу; ломів і мішків з піском. Якщо можливо, це обладнання повинно бути складовано недалеко від лінії зіткнення або доставлятися за викликом, щоб воно було легкодоступним військам.

Таблиця 2

Класифікація населених пунктів

Форми поселення			Чисельність населення (тис. чол.)	Зайнята площа (км ²)	
1			2	3	
Населені пункти	Населені пункти сільської місцевості	Хутір	До 0,05	До 0,5	
		Село, станиця	Мале	До 0,5	До 0,3
			Середнє	0,5–1	2–6
			Велике	1–5	5–20
			Дуже велике	5–10	15–30
	Міста	Поселення міського типу	3–12	10–25	
		Мале місто	12–50	20–35	
		Середнє місто	50–100	25–50	
		Велике місто	100–250	40–100	
		Дуже велике місто	250–500	80–150	
		Найбільше місто	500–1000	120–250	
	Агломерації	Моноцентричні (з одним центром)	Місто-мільйонер	Більше 1000	Більше 250
Мала			До 1000	До 400	
Середня			1 000–2 000	400–500	
Велика			2 000–5 000	5 000–1 000	
Поліцентричні або конурбації (з декількома центрами)		Дуже велика	Більше 5000	Більше 1 000	
		Мала	До 1 000	До 400	
		Середня	1 000–2 000	400–500	
		Велика	2 000–5 000	5 000–1 000	
		Дуже велика	Більше 5 000	Більше 1 000	

Закінчення табл. 2

1		2	3	
Мега-поліси	Смуговидні	Малий	1000–15000	До 1500
		Середній	15000–20000	1500–3000
		Великий	20000–25000	3000–6000
		Дуже великий	Більше 25000	6000–12000
	Кучеобразні	Малий	1000–15000	До 1500
		Середній	15000–20000	1500–3000
		Великий	20000–25000	3000–6000
		Дуже великий	Більше 25000	6000–12000

При розробленні плану штурму НП необхідно враховувати існуючі спеціальні документи щодо ландшафту, які включають спеціалізовані програми, карти і плани. При оцінюванні НП необхідно враховувати прохідні, частково прохідні, непрохідні ділянки, перешкоди, підступи, ключові ділянки місцевості, сектори спостереження і вогню, прикриття і укриття. Військові карти – зазвичай, основний тактичний інструмент оцінки місцевості, але вони не забезпечують достатню детальність НП. У селищах і містах постійно триває перебудова забудованої місцевості (будівель, вулиць) та знищуються старі будівлі. Тому будь-яка карта НП, включаючи міські карти або плани, видані органами міської влади або національним урядом, потребують уточнення. Карти і схеми систем колекторів, систем підземних комунікацій, систем водопостачання, паливного та газового постачання, складів, електростанцій та аварійних систем, зброї масового ураження (ЗМУ) і зв'язку (радіо, телефон) мають ключову важливість для штурму НП. Системи підземних комунікацій забезпечують приховане проникнення.

Службові системи життєзабезпечення – це ключові цілі для проведення штурму, завдяки руйнуванню яких руйнується оборона НП. Деякі громадські будівлі повинні бути ідентифіковані протягом оцінювання впливу НП. Лікарні та клініки важливі, тому що закони війни забороняють їх штурм, якщо вони не використовуються для військових цілей. При порушенні централізованого постачання про-

тягом штурму НП лікарні стануть важливим джерелом медичного забезпечення військ. Розташування засобів цивільної оборони, бомбосховищ і місць продовольчого постачання мають важливе значення при обороні НП, для укриття цивільного населення від вогневого впливу штурмуючих підрозділів. Стадіони, парки, спортивні поля та шкільні дитячі майданчики мають важливе значення для звичайних і нетрадиційних операцій на забудованій території. Вони забезпечують зони збору цивільних осіб, центри опитування, області фільтрації та збору військовополонених. Використання відкритих ділянок дає змогу створення вертолітних посадочних майданчиків. Вони можуть бути об'єктами матеріального забезпечення і дозаяправки тому, що вони часто розташовуються в центрі міста. Заводи і комерційні організації, типу цегельних заводів, механічні підприємства і залізничне господарство служать первинним джерелом матеріалів для загороджень, коли руїни створити неможливо або вони недостатні. Вони можуть забезпечувати інженерними матеріалами для посилення існуючих загороджень, матеріалами для протитанкових їжаків і для блокування дороги загородженнями. Дороги, річки, канали і мости забезпечують швидкохідні шляхи руху. Громадські лазні, басейни і системи зберігання запасів води корисні в забезпеченні особистої гігієни військ. Вони також забезпечують додаткове джерело в разі відключення водопостачання.

Особливу увагу командування збройних сил країн – НАТО приділяє впливу навколишнього середовища, який є специфічним для НП: дощ або сніг, що тане, частково затоплюють системи підземних комунікацій та підвали, це відбувається особливо інтенсивно, коли автоматичні насосні системи позбавлені електроенергії. Системи колекторів під час дощу є небезпечними або непрохідними для штурмових загонів, хімічні речовини змиваються в підземні системи і осідають там. Внаслідок катастроф техногенного характеру ці системи будуть містити концентрації речовин набагато вищі, ніж поверхневі ділянки. Ці ефекти стануть більш явними при поглинанні речовин цегляними або бетонними стінами колекторів. Багато НП розташовані вздовж каналів або річок, які часто створюють туман в низинах. Індустріальні і тран-

спортивні райони найбільш схильні до туманів за рахунок близькості до водних шляхів. Звичайним явищем є шари смогу над НП, особливо при розташуванні міста в низині або в річковій долині. Смог складається з пилу, хімічних агентів і інших забруднюючих речовин, скорочуючи видимість і часто створюючи парниковий ефект, який веде до підвищення наземної і повітряної температури. Холодний вітер не є проблемою в НП. Однак, конфігурація вулиць особливо в закритому кварталі або в кварталі, який знаходиться вище над рівнем моря, може викликати прискорений рух вітру уздовж вулиці в напрямку, який не збігається з основним. Це збільшує ефект впливу вітру на вулицях, які паралельні напрямку вітру, в той час як перехресні вулиці залишаються відносно добре захищені. Час доби протягом ведення штурму НП має особливе значення. Ніч і періоди зниженої видимості сприяють несподіванці, просочуванню, детальній розвідці, штурму через відкриту місцевість у НП, захопленню опорних пунктів і нейтралізації загороджень. Однак, вночі виникають труднощі навігації.

Успішна підготовка та ведення штурму у НП залежить від ретельного врахування багатьох факторів. Розглянемо основні найголовніші фактори (рис. 1).

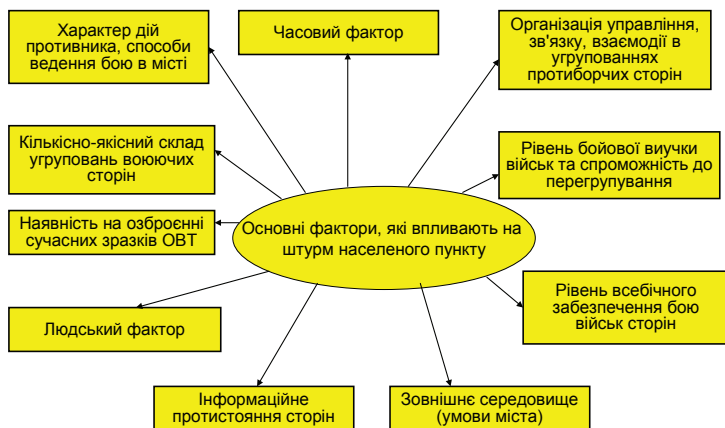

Рис. 1. Основні фактори, які впливають на штурм населеного пункту

Для врахування впливу факторів, наведених на рис. 1, необхідно проводити їх глибокий аналіз. Так, наприклад, оцінюючи кількісно-якісний склад угруповань воюючих сторін, можна використати методику розрахунків загальних показників бойових можливостей військ. До них належать методики розрахунків: співвідношення сил та засобів сторін; кількості типових об'єктів зі складу угруповання противника, які спроможна штурмувати загальновійськова частина (підрозділ); ширини смуги бойових дій та ширини ділянки штурму НП; темпу штурму НП; часу на виконання штурму НП а також глибини бойового завдання. Такий фактор як "людський" враховує морально-бойові якості особового складу військ та якість управління. Морально-бойові якості у свою чергу оцінюються за такими показниками: рівень бойової підготовки військ; морально-психологічний та морально-політичний стан особового складу; ступінь військової та спеціальної підготовки; наявність досвіду бойових дій, злагодженість підрозділів; стан військової дисципліни, а також рівень підготовки командирів та штабів. Не менш важливим фактором є часовий фактор. Він визначається під час постановки бойових завдань старшим командиром, із розрахунку що темп наступу в НП приблизно 1–1,5 км/год. Але як зазначалось вище, умови, які створює НП, змінюють часові показники. Тому часовий показник визначається, як правило, на день бою з урахуванням величини НП, конфігурації, планування та забудови НП, а також від побудови оборони противника в НП та наявного озброєння та військової техніки. Усі фактори, наведені на рис. 1, взаємопов'язані між собою і мають суттєвий вплив на вибір способу штурму НП.

Отже, підсумовуючи наведені вище фактори, які впливають на способи штурму НП, можна поділити їх за напрямками впливу на види і групи (рис. 2).

Зовнішні фактори не є атрибутом загальновійськової частини (підрозділу). Зовнішні фактори визначають вплив зовнішнього середовища на етап штурму НП. Вони можуть сприяти або не сприяти загальновійськовій частині (підрозділу) під час штурму НП.

Внутрішні фактори відображають вплив складових загальновійськової частини (підрозділу) на хід та результат штурму НП. Вони

притаманні військовим формуванням і залежать від підготовки командирів та штабів загальновійськових частин (підрозділів), активної діяльності командирів, штабів, усього особового складу загальновійськової частини (підрозділу) у період підготовки та проведення штурму НП та впливають на ефективність бою в НП.

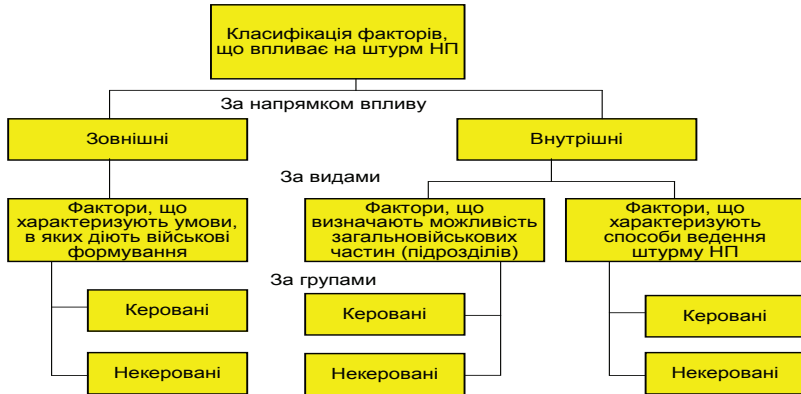

Рис. 2. Класифікація факторів, що впливають на штурм населеного пункту

З рис. 2 видно, що групи факторів поділяються на керовані та некеровані. До некерованих належать фактори, на які не можна впливати, але необхідно враховувати в будь-якому випадку, використовувати для вирішення проблем, які виникають, і нейтралізувати їх очікуваний негативний вплив. До керованих факторів належать ті, якими можна маніпулювати в процесі підготовки до штурму НП та в ході нього.

Ураховуючи вплив на способи штурму умов та факторів, наведених на рис. 1 та 2, можна стверджувати, що найбільш ефективними способами проведення штурму НП є: в НП з радіально-кільцевому плануванні – по напрямкам від окраїни до центра міста та вздовж магістральних вулиць; в НП з прямокутним плануванням – вздовж вулиць по найкоротшому напрямку до протилежної сторони НП з метою дроблення оборони противника та знищення його по частинах. Для швидкого розгрому противника під час штурму НП необхідно застосовувати метод “просочування” з використанням умов: ніч, туман, сутінки або інші умови обмеженої відомості. Отже, враховуючи вплив

умов та факторів на способи штурму НП, необхідно виділити етапи проведення штурму НП: перший – знищення противника на підступах до НП або площі поблизу нього; другий – перехід в наступ з одночасними сковуючими, блокуючими та обхідними діями з флангів; третій – завершення штурму НП з використанням штурмових загонів (груп).

Використовуючи аналіз історії війн та збройних конфліктів, можна навести багато прикладів проведення штурму НП, які в свою чергу дають підставу на узагальнення та вивчення умов та факторів, які впливають на штурм НП. Деякі з них наведені в табл. 3.

Таблиця 3

Історичні приклади штурму НП

Показники штурму в НП	Характеристика дій під час бою
1	2
I. Ізмаїл — облога і штурм 11 (12) грудня 1790 році турецької фортеці [17].	
Сили та засоби, які залучались до оборони НП та його штурму	Гарнізон Ізмаїла становив 35 000 чоловік під командуванням Айдозле Мехмет-паші. Російські війська під командуванням генерал-аншефа О. В. Суворова склалися з 31 000 чоловік
Історичне значення НП	Ізмаїльська фортеця знаходилася на лівому березі Кілійського гирла Дунаю між озерами Ялпуг і Катлабух. Стратегічне значення Ізмаїла було дуже велике: сходження шляхів з Галаца, Хотина, Бендер та Кілії; найзручніше місце для вторгнення з півночі за Дунай у Добруджу
Спосіб проведення штурму (застосований метод штурму НП)	Підготовка штурмових загонів по три колони кожний, протягом 6 діб, створення високих макетів кріпосних стін фортеці, дві доби проведення артилерійської підготовки. Початок штурму о 5 годині ранку з метою раптовості першого удару і оволодіння валом. Застосовувався метод штурму НП - наступ на противника, який займає підготовлену оборону, штурм підготовлених вузлів оборони

1	2
Результат	Перемога російської армії, штурм проведений протягом 3 діб
Кількість втрат	Російська армія – 2 136 вбитих, 3 214 поранених. Османські війська – 26 тис. вбитих, 9 тис. поранених
Наступ на Берлін (16 квітня – 8 травня) 1945 року Штурм Рейхстагу [18 – 20].	
Сили та засоби, які залучались до оборони НП та його штурму	Третій Рейх – 1 000 000 солдатів, 1 500 танків, 10 000 артилерійських систем, 3 000 літаків. Червона Армія – 2 500 000 солдатів, 6 000 танків, 41 000 артилерійських систем, 7 500 літаків
Історичне значення НП	Берлін – найважливіший об'єкт наступу Червоної Армії. Загальна чисельність оборони Берліна перевищувала 200 тисяч осіб. Гітлерівська оборона на берлінському напрямку була глибокою і щільною. Вона включала одерсько-нейсенський рубіж глибиною 20-40 км, що мав 3 смуги, та Берлінський оборонний район, де теж було три лінії укріплень. Перша проходила за 10 км від міста, друга окреслювала передмістя, третя оточувала центр
Спосіб проведення штурму	Знищення оточених угруповань, взяття Берліна (26 квітня – 8 травня). Ліквідація берлінського угруповання безпосередньо в місті здійснювалась 26 квітня – 2 травня. 30 квітня воно було фактично розчленовано на чотири ізольовані частини. Застосовувався метод штурму НП – скокування, блокування, оточення, обхідні дії
Результат	Прорив оборони противника в НП, здійснення оточення гарнізону противника, розчленування військ противника та ведення штурмових дій по кварталах, знищення оточених угруповань противника, взяття Берліна

Закінчення табл. 3

1	2
Кількість втрат	Третій Рейх 150 000 — 170 000 загиблих, 200 000 поранених, 400 000 полонених. Втрати фольксштурму, поліції, організації Тодта і Гітлер'югенд невідомі. Червона армія – 81 000 загиблих, 280 000 поранених. Всього: понад 360 000
Штурм Слов'янська Донецької області, Україна (12 квітня – 5 червня) 2014 року [21]	
Сили та засоби, які залучались до оборони НП та його штурму	Збройні Сили України – до 3 000 чоловік (за заявами повстанців). ДНР – 2 500 чоловік
Історичне значення НП	Ключовий НП в наступальній операції ОТУВ. Забезпеченість ДНР зброєю та боєприпасами, що дозволяло створити глибокоешеловану систему вогню. Створена велика кількість тимчасових опорних пунктів, районів загороджень та мінувань
Спосіб проведення штурму	Напрямок головного удару штурму вздовж вулиць, застосування штурмових загонів, використання авіації, артилерії
Результат	НП був звільнений від військ ДНР
Кількість втрат	ЗСУ – більше 30 загиблих, 124 поранених. ДНР- 470 загиблих

Примітка. Таблиця 3 складена за матеріалами [17–21].

Аналіз табл. 3 дозволяє стверджувати, що відповідні показники штурму НП, мають великий вплив на прогнозування та оцінювання можливих способів (варіантів) дій військ (сил) противника та визначати адекватні способи (варіанти) дій своїх військ з метою штурму НП шляхом застосування відповідних методів. Застосування цих методів повинно забезпечити вибір раціонального способу (варіанта) бойових дій військ (сил) під час штурму НП.

Висновки. Проаналізувавши умови та фактори які впливають на способи ведення штурму НП та погляди фахівців НАТО, потрібно зазначити те, що велику роль під час штурму НП відіграє ретельне вивчення населеного пункту. Населений пункт є головним фактором, який впливає як на планування оборони противником, так і на планування його штурму. Нехтування впливу умов та факторів, які впливають на способи штурму НП, не дозволить зменшити загальну “ціну перемоги”.

Напрямок подальших досліджень забезпечує аналіз умов та факторів, які впливають на способи ведення штурму НП, який може бути використаний під час наукових досліджень, пов’язаних з обґрунтуванням рекомендацій щодо підвищення ефективності дій загальновійськових частин під час штурму населеного пункту.

Список використаної літератури

1. Операції на забудованій місцевості. Штаб департаменту Сухопутних військ. FM 3-06. – Вашингтон: Міністерство Сухопутних військ, 2006. 526 с.
2. Army Magazine vol.65 №3. Taking Urban Combat to a whole new level. USA, 2015. 65 с.
3. Soldiers (The official U.S. Army Magazine) №10 Remembering Mogadishu 20 years later. – USA, 2013. 24 с.
4. Army Times September 13 2017. If Russia started World War III, here’s how it would go down. – USA, 2017. 52 с.
5. The New York Times Magazine August 2014 №10 by Endrew E.Kramer Ukraine steps Up Assault of rebel City. – USA, 2014. 101 с.
6. Тимошенко З. І., Тимошенко О. І. Болонський процес в дії: словник-довідник основ, термінів і понять з орг. навч. процесу у вищ. навч. закл. Київ : Європ. ун-т, 2007. 57 с.
7. Ефремова Т. Ф. Новый словарь русского языка. Толково-словообразовательный. – Москва : Русский язык, 2000. 254 с.
8. Ушаков Д. Н. Толковый словарь русского языка Ушакова. Москва : Русский язык, 2012. 303 с.
9. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. 1440 с.
10. Абдурахманов Р. А. та ін. Військова психологія, теорія та практика : навчально методичний посібник. Київ: Нац. університет ім. Т. Г. Шевченка, 1996. 175 с.

11. Тлумачний новий словник української мови : у 3 т. Т. 1. Київ : Видавництво “Аконт”, 2008. 369 с.
12. NATO STANDARD ATP-99 URBAN TACTICS edition a version 1 – nato/otan.: nato standardization office (nso), 2017. – 182 с.
13. Державні будівельні норми України. Містобудування, планування і забудова населеного пункту. ДБН Б.2.2 – 1 – 01. – Київ : ДБНУ, 2017. – 328 с.
14. Ганс фон Дах. Техніка бою. Том 2. Бій за особливих умов. Львів : “Астролябія”, 2015. – С. 7–54.
15. Загальновійськові операції на забудованій місцевості. Штаб департаменту сухопутних військ. FM 3-06. – Вашингтон: Міністерство Сухопутних військ, 2002. – 644 с.
16. Учебник Рейнджера. Учебная бригада рейнджеров. Пехотная школа. Армии США Форт Беннинг.: Джорджия, 2000. 863 с.
17. Орлов Н. В. Штурм Ізмаїла Суворовим в 1790 р. Москва, Санкт-Петербург, 1890. 52 с.
18. Попов В. Т. Бої за Верден. – М.: Наука, 1939. – 61 с.
19. Русский архив: Великая Отечественная: Битва за Берлин (Красная Армия в поверженной Германии) : Т. 15 (4–5). Москва : Терра, 1995. 616 с.
20. Берлинская стратегическая наступательная операция 16 апреля – 8 мая 1945 г. – Москва : Наука, 1999. 214 с.
21. Морозов В. О. Бронетанковая техника в боевых действиях на Юго-Востоке Украины. *Техника и вооружение: вчера, сегодня, завтра*. Москва : Наука, 2014. С. 8–18.

Рецензент – доктор історичних наук Сидоров С. В.

Камалов Є., Никитенко А. Умовия и факторы, которые влияют на способы ведения штурма населенного пункта (объекта)

Проведен анализ условий и факторов, которые влияют на способы ведения штурма населенного пункта (объекта), с учетом взглядов военных профессионалов государств – членов НАТО.

Ключевые слова: *условия и факторы, населенный пункт.*

Kamalov E.V., Nilitenko A.P. Conditions and factors that affect the methods of conducting an assault on a settlement (object)

An analysis of the conditions and factors that affect the methods of conducting an assault was carried out, taking into account the views of military professionals of NATO member-states.

Military operations in the settlement are considered to be one of the most complex forms of using of troops in its organization and conduct and the experience of local wars and conflicts (including the experience of anti-terrorist operations on the East of Ukraine) indicates their inevitability and requires the search for new methods and ways of troop action, methods and procedures for the preparation of operations (fight, military actions). One of the directions of solving this problem under the conditions is a thorough study and comprehensive analysis of the conditions and factors that influence the choice of how to capture a locality.

The authors, having analyzed the views of foreign and domestic experts, have determined that, along with other conditions and factors, the characteristics of the settlement are the main factor which, on the one hand, directly affects the organization of the defense of the enemy in the village and, on the other hand- on the choice of method of its mastery.

Noteworthy methodological approaches of authors on the choice and thorough evaluation of the main characteristics of the settlement as an object of warfare.

Studying historical examples, the authors concluded that the main way of mastering a populated area is to assault, while the algorithm of troop action has its own specificity and consistency.

The authors suggest to divide the above-mentioned method into three stages: the first- the destruction of the enemy at the approaches to the settlement or the area near him; the second- transition on the offensive with simultaneous locking and blocking actions from the flanks; the third- completion of the assault detachments (groups). It is this approach that the authors consider to be the most appropriate and reasonable.

Keywords: *conditions and factors, settlement.*